

Norconsult AS
Postboks 626
1303 SANDVIKA

Deres referanse:
Waldemar Solheim

Vår saksbehandler:
Bao Nam Mahn Nguyen

Vårt saksnummer: 202004688/9
Dato: 121120

RAMMETILLATELSE

Eiendom : Gnr 161 Bnr 734
Adresse : Landåsveien 1
Tiltakshaver : Bergen Kommune Boligforvaltning
Tiltaket : Bruksendring bolig

Vi viser til søknad mottatt 04.03.2020 og tilleggsdokumentasjon mottatt 01.09.2020 og 10.11.2020. Ved behandling av denne søknaden, er det notert endringer og utførte fasadeendringer uten igangsettingstillatelse og ferdigattest i saksnr. 201419065. Det bekreftes herved at rammetillatelse datert 26.08.2015 nå er utgått, jf. PBLs § 21-9. Fasadeendringene kan omsøkes på nytt ved en evt. ny søknad eller tilbakeføres til den utformingen som er lik sist godkjent situasjon ved nybygg på 1950-tallet.

1. Søknaden gjelder

- Innlemming av fellesarealer og tilfluktsrom i kjeller på 117 m² BRA bestående av mat- og bruksboder, vaske- og strykerom, sykkel- og barnevognsplass, gang- og trappeareal til kontor- og annen tjenesteytingsarealer.
- Bruksendring og ombygging av to eksisterende boenheter i 1. etasje på 119 m² BRA, fellesarealer og tilfluktsrom i kjeller på 117 m² BRA fra boligbeboelse til arealer for helse- og sosialtjenester innenfor kontor- og tjenesteytingsformål.
- Bruksendring og ombygging av én eksisterende boenhet i 2. etasje på 43 m² BRA til felles oppholdsareal for beboerne (bofellesskap).
- I forbindelse med ombyggingene, legges det til rette for 16 utvendige og låsbare sykkeloppstillingsplasser med skjerming mot vær og vind langs nordfasaden til Landåsveien 3 (samme eiendom).
- Etablering av sprinkleranlegg i bygget.

Det er i søknaden informert om at omsøkte arealer skal anskaffes for Vågsbotn botilbud ved Myrsæter bo- og rehabiliteringssenter i lag med eksisterende botilbud på Landåsveien 3. Landåsveien 3 (bygningsnummer 139748484) er ikke omfattet av denne søknaden.

Tiltaket krever dispensasjon fra kommuneplanens arealdel § 3 pkt. 3.1 om plankrav, KPAs § 6 pkt. 6.3 om byggegrense mot fylkesveg og kommunedelplanens arealformål fra bolig til kontor/tjenesteyting. Det ble opprinnelig søkt om dispensasjon fra KPAs § 17 pkt. 17.3 som nå anses å være tilstrekkelig avklart med tanke på nok parkeringsdekning. Denne dispensasjonen vurderes uaktuell og er ikke behandlet i dette vedtaket. Merk at det ikke kan gis unntak fra plankravet etter KPAs § 3 pkt. 3.3.1 pga. avvik ved bokstav d) om byggegrense mot fylkesveg der bestemmelser er som følger:

Tiltaket samsvarer med øvrige bestemmelser i kommuneplanens arealdel.

2. VEDTAK

Det gis rammetillatelse til:

- Innlemming av fellesarealer og tilfluktsrom i kjeller på 117 m² BRA bestående av mat- og bruksboder, vaske- og strykerom, sykkel- og barnevognsplass, gang- og trappeareal til kontor- og annen tjenesteytingsarealer.
- Bruksendring og ombygging av to eksisterende boenheter i 1. etasje på 119 m² BRA, fellesarealer og tilfluktsrom i kjeller på 117 m² BRA fra boligbeboelse til arealer for helse- og sosialtjenester innenfor kontor- og tjenesteytingsformål.
- Bruksendring og ombygging av én eksisterende boenhet i 2. etasje på 43 m² BRA til felles oppholdsareal for beboerne (bofellesskap).
- I forbindelse med ombyggingene, legges det til rette for 16 utvendige og låsbare sykkeloppstillingsplasser med skjerming mot vær og vind langs nordfasaden til Landåsveien 3 (samme eiendom).
- Etablering av sprinkleranlegg i bygget.

2.1 Dispensasjoner

Det gis dispensasjon fra kommuneplanens arealdel § 3 pkt. 3.1 om plankravet og KPAs § 6 pkt. 6.3 om byggegrense mot fylkesveg, jf. plan- og bygningslovens § 19-2.

Det gis dispensasjon fra kommunedelplan for BERGENHUS. KDP LANDÅS om arealformål for kontor/tjenesteyting i boligområder, jf. plan- og bygningslovens § 19-2.

2.2 Unntak fra byggteknisk forskrift

Det gis tillatelse til å fravike byggteknisk forskrifts §§ 12-3 første ledd om krav til heis og 12-4 annet ledd bokstav c) om trinnfri adkomst, jf. plan- og bygningslovens § 31-2 fjerde ledd. Det forutsettes at øvrige forhold som f.eks. badstørrelse og gjennomgangsforbindelser skal utføres i samsvar med prinsippene om universell utforming.

2.3 Dokumentasjon som må sendes inn før det kan gis igangsettingstillatelse:

- Oppdaterte fasadetegninger som viser godkjent situasjon av byggets eksteriør.
- Vedtak/Samtykke fra Arbeidstilsynet for nye arbeidsforhold, jf. plan- og bygningslovens § 21-5.
- Forhåndsuttalelse fra Vann- og avløpsetaten på VA-anlegget, jf. plan- og bygningslovens §§ 27-1 og 27-2.

2.4 Dokumentasjon som må sendes inn før det kan gis ferdigattest eller midlertidig brukstillatelse:

- Bekreftelse fra Vann- og avløpsetaten på at sluttdokumentasjonen er tilfredsstillende.
- Sluttrapport for faktisk disponering av avfall, jf. byggteknisk forskrifts § 9-9.

2.5 Plassering på eiendommen

Plasseringen godkjennes som omsøkt med over 4,0 meter til nabogrense, jf. plan- og bygningslovens § 29-4.

2.6 Vannforsyning og avløp

Vann- og avløpsetaten har gitt uttalelse datert 27.02.2020 med saksnummer 202011894. Vilkår og krav stilt i uttalelse skal etterkommes, jf. plan- og bygningslovens §§ 27-1 og 27-2.

3. BEGRUNNELSE FOR VEDTAKET

3.1 Planstatus

Eiendommen omfattes av reguleringsplan nummer 40000, ÅRSTAD. BERGENSDALENS ØSTLIGE DEL og stadfestet 23.11.1925.

I kommunedelplan for ÅRSTAD/FANA/BERGENHUS. KDP LANDÅS, er eiendommen vist som boligområder omfattet av amorfe soner A.03 med blandet mellom- og etterkrigsbebyggelse uten særlig synlig planmessig og arkitektonisk helhet. Eiendommen ligger i planområde III som er sterk påvirket av terrengets form og muligheter tilpasset fjellsiden.

Kommuneplanens arealdel (KPA2018), vedtatt i Bystyret 19.06.2019, viser eiendommen som sentrumsformål i byfortettingssone BY2 og den ligger innenfor hensynssonene: gul- og rød sone vegstøy, konsesjonsområde fjernvarme for Flesland-Sentrum, rød sone luftkvalitet og kulturmiljø for historisk vegfar.

3.2 Nabovarsling

Ansvarlig søker opplyser at det er foretatt nabovarsling i samsvar med bestemmelsene i plan- og bygningslovens § 21-3 og bekrefter at det ikke er mottatt noen merknader. Til informasjon, er det registrert nye eiere på gnr/bnr: 161/138 etter gjennomført nabovarsel.

3.3 Erklæring om ansvarsrett

Følgende ansvarsretter er erklært:

Foretak	Org.nr	Funksjon - tiltaksklasse	Ansvarsområde
Norconsult AS	962392687	SØK 1	Søkerfunksjon
Norconsult AS	962392687	PRO 1	Arkitektur (planløsning)

Obligatorisk kontroll skal gjennomføres i henhold til byggesaksforskriftens § 14-2.

3.4 Visuelle kvaliteter

Et hvert tiltak skal prosjekteres og utføres slik at det etter kommunens skjønn innehar gode visuelle kvaliteter både i seg selv og i forhold til dets funksjon og dets bygde og naturlige omgivelser og plassering, jf. plan- og bygningslovens § 29-2.

Etter vårt syn er disse forhold ivaretatt for omsøkte tiltak.

3.5 Støy

Ansvarlig søker har fremlagt støyrapport fra Norconsult AS datert 28.08.2020. Støyrapporten kommenterer følgende sammendrag:

Bygget ligg i raud støyzone frå Natlandsvegen som er den dominerande støykjelda i området. Berekningar syner at det vil vera behov for lydisolasjon i vindauge mot vegen som held $R_w + C_{tr} = 36$ dB for å klare krav til innandørs støynivå i nye rom. Eksisterande vindauge ser ut til å kunne klare dette kravet. God innfesting av vindauge vil vera ekstra viktig for å sikre god lydisolasjon.

3.6 Andre uttalelser eller vedtak

Sivilforsvaret har gitt uttalelse datert 12.08.2020 med følgende kommentarer:

Ifølge Sivilforsvarets database, er tilfluktsrommet bygget i 1964 og derav bygget etter forskrift om tilfluktsrom fra 1948. Antall kvm er ikke oppgitt i databasen, men det er oppgitt å romme 17 plasser.

Undertegnede har vært på befaring i tilfluktsrommet og tiltakshavers informasjon om at tilfluktsrommet er ca. 24 kvm støttes. Tilfluktsrommet er i et boligbygg.

Det følger av forskrift om tilfluktsrom fra 1995 at mindre tilfluktsrom i boliger (dvs. med færre enn 50 plasser) nedlegges.

På denne bakgrunnen innvilges søknaden.

Søknaden er ikke sendt til Fylkesmannen i Vestland, Vestland fylkeskommune og Statens vegvesen for uttalelse, men registreres som kopimottakere for evt. klagevurdering.

3.7 Unntak fra byggteknisk forskrift:

Bruksendringen/Ombyggingen anses både forsvarlig og nødvendig, samt sikrer hensiktsmessig bruk og det er dokumentert at oppfyllelse av tekniske krav vil medføre uforholdsmessige kostnader, jf. plan- og bygningslovens § 31-2 fjerde ledd. Det vises til søknad om fravik fra tekniske krav mottatt/datert 04.03.2020 og tilleggsopplysninger mottatt 01.09.2020 og 10.11.2020.

3.8 Dispensasjon

Tiltaket kommer i strid med kommuneplanens arealdel § 3 pkt. 3.1 om plankrav, KPAs § 6 pkt. 6.3 om byggegrense mot fylkesveg og kommunedelplanens arealformål for kontor/tjenesteyting i boligområder.

Dispensasjon kan bare gis dersom hverken hensynene bak bestemmelsen det søkes dispensasjon fra eller hensynene i plan- og bygningslovens formålsbestemmelse § 1-1, blir vesentlig tilsidesatt. I tillegg må fordelene ved å dispensere være klart større enn ulempene etter en samlet vurdering.

Det følger av formålsbestemmelsen i plan- og bygningsloven at plan og vedtak skal sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning. Det skal legges vekt på langsiktige løsninger for samfunnet, likeverd og tas hensyn til barn og unges oppvekstmiljø samt estetisk utforming av omgivelsene.

Plankrav

Det søkes om dispensasjon fra KPAs § 3 pkt. 3.1 om plankrav med følgende bestemmelse da tiltaksområdet er regulert etter en eldre reguleringsplan etter bygningsloven av 1924 samtidig som tiltaket er plassert nærmere enn KPAs § 6 pkt. 6.3.1 med avvik for byggegrense mot veg i tillegg til konflikt med unntaksvilkårene for evt. plankravunntak:

Tiltak etter PBLs § 20-1 bokstav a, d, g, k og l skal inngå i reguleringsplan vedtatt med hjemmel i plan- og bygningsloven av 1985 eller nyere lov.

Plankravet skal sikre bred, helhetlig og grundig vurdering av arealbruken i et bestemt område, hvor offentlige myndigheter, grunneiere og andre berørte får anledning til å fremme sine synspunkter i prosessen frem mot et reguleringsvedtak. Plankravet er også viktig for å avklare overordnede forhold som infrastruktur, grøntområder m.m., før utbygging tillates. Dispensasjon fra plankravet vil først og fremst være aktuelt i allerede fullt utbygde områder, der det ikke er nødvendig med en overordnet vurdering av hensynene plankravet skal ivareta.

Søker beskriver og begrunner søknad om dispensasjon med at tiltaket oppfyller flere relevante forhold under plankravets unntaksvilkår:

Omsøkt tiltak kan unntas fra plankravet iht. KPA2018s § 3 pkt. 3.3 da følgende vilkår er oppfylt:

- *Tiltaket ligger i byfortettingssone med tomtestørrelse mindre enn 1500 m².*
- *Tiltaket gir ikke vesentlige negative konsekvenser for trafikk, støy, kulturminner, avrenningslinjer og flomveger eller blågrønne verdier. Det er et eksisterende bygg, og omsøkte tiltak vil ikke medføre endringer iht. disse faktorene.*
- *Det er utarbeidet en forenklet stedsanalyse som viser at tiltaket samsvarer med langsiktig bystruktur og i samsvar med kvalitetskrav i kommuneplanens arealdel.*
- *Behov for teknisk infrastruktur er vurdert og nødvendig oppgradering kan sikres ved byggesaksbehandling.*

Vi mener at hovedhensynet både bak plankravet i nye KPA Bergen 2018-2030 ikke blir vesentlig tilsidesatt i vårt tilfelle. Vi viderefører i all hovedsak den samme bruken av arealer. Det er kun mindre deler av huset som er berørt av det omsøkte bruksendringstiltaket.

I denne konkrete saken og basert på mottatt stedsanalyse med tilhørende temakart, bekreftes omsøkte tiltak i samsvar med omgivelsene selv om unntaksvilkårene etter KPAs § 3 pkt. 3.3.1 ikke fullstendig kan oppfylles. Lignende tiltak med tilsvarende størrelse og kompleksitet, er etter kommunens skjønnsvurdering ikke avhengig av utarbeiding reguleringsplan etter en omfattende reguleringsprosess. Vi kan ikke se at en slik planprosess tilfører nye momenter eller vesentlige fordeler til området og omgivelsene enn hva en ordinær byggesak vil gjøre. Vi vurderer at tiltaket ikke vesentlig tilsidesetter de hensyn bestemmelsene skal ivareta.

Fordelene ved å dispensere fra bestemmelsen vurderes til å oppnå formålstjenlig bruk, dekning av etterspurt behov innenfor helse- og tjenesteyting samtidig som tiltaket lar seg innpasse i eksisterende bebyggelse uten vesentlig tilpasninger.

En mulig ulempe til gitt dispensasjon kan være at naboer og andre berørte parter ikke får samme mulighet til å fremme synspunkter om deres interesser gjennom en helhetlig planprosess mot et reguleringsvedtak. I denne saken, er det ikke mottatt nabomerknader som taler for at tiltaket i vesentlig grad berører naboenes interesser negativt.

Etter en samlet vurdering, vil fordelene ved å gi dispensasjon være klart større enn ulempene.

Byggegrense mot veg

Det søkes om dispensasjon for plassering av tiltaket ved bruksendring i konflikt med avsatt byggegrense i KPA på 11 meter mot kravet på 12 meter til vegmidte, jf. KPAs § 6 pkt. 6.3.1.

Hovedhensynet bak bestemmelse om byggegrense er å plassere bygning på den enkelte tomt i forhold til terreng og områdets bebyggelsesstruktur samt sikre generell trafikksikkerhet gjennom annen avgrensning. Samtidig skal bestemmelsen tilrettelegge for og bidra til framtidig utvikling i tråd med hensiktsmessig og mulig vegutvidelse- og vedlikehold. Andre hensyn er å ivareta forhold til brannspredning mot byggverk, behovet for luft, lys, utsikt (siktlinjer) samt hindre innsyn.

Søker begrunner søknad om dispensasjon som følger:

Tiltaket gjelder bruksendring og innvendig ombygging av eksisterende bygg og tiltaket vil ikke medføre endringer med hensyn til avstand mot veg. Tiltaket medfører ingen endringer mht. avkjørsel eller økt bruk av denne.

I denne konkrete saken, er vår vurdering av dispensasjon sett i forhold til hensyn bak bestemmelse om evt. vegutvidelse, vedlikehold og generell trafikksikkerhet. Vi mener at tiltaket ikke øker trafikkrisikobildet da omsøkte tiltak i all hovedsak omfatter innvendige arbeider og utbedrer parkeringsdekning for både bil og sykkel på egen grunn. Vi vurderer at tiltaket ikke vesentlig tilsidesetter de hensyn bestemmelsene skal ivareta.

Fordelene ved å dispensere fra bestemmelsen vurderes til å få utnyttet tilgjengelige bygningsarealer og økt bruk av eiendommen i sentrumsnære områder enn at bygget blir stående ubrukt og forfaller. I tillegg til disse fordelene, kan det tenkes oppnåelse av andre samfunnsnyttige goder som tilrettelagte botilbud for en utsatt gruppe med rusutfordringer og alvorlig psykisk lidelse. Kommunen finner ikke særlige ulemper til dispensasjon når tiltaket stort sett er innvendige arbeider som ikke i nevneverdig grad påvirker hensynet til bestemmelsen om byggegrense mot veg.

Etter en samlet vurdering, vil fordelene ved å gi dispensasjon være klart større enn ulempene.

Arealformål

Det søkes om dispensasjon fra kommunedelplanens arealformål for bruksendring til kontor/tjenesteyting i eksisterende områder avsatt til boligformål, jf. KDPs § 3 med tilhørende juridisk arealplankart. Det fremgår av nyere avklaringer at kontor/tjenesteyting ikke er blant den bruken som er tiltenkt boligområdene i gjeldende kommunedelplan selv om andelen arbeidsplasser er begrenset i forhold til resterende boligandel i bygget og på resten av eiendommen.

Hovedhensynet bak bestemmelsen om arealformål er å fastsette en bestemt bruk innenfor et avgrenset område med tilstrekkelig utnytting, dekningsgrad for bruk og behov tilpasset de berørte partene. For boligområdene er det ment å sikre trygge omstendigheter for beboere i alle aldre gjennom deres livsløp uavhengig av generasjonsnivå samt en kontinuerlig utvikling og bruk av boligbebyggelsen.

Søker beskriver og begrunner søknad om dispensasjon som følger:

Areal med arbeidsplasser er fordelt på to etasjer, og arbeidet som skal foregå i Landåsveien 1 og 3 består av praktisk bistand og veiledning i det daglige for beboere med samtidige rusutfordringer og alvorlig psykiske lidelser (ROP pasienter). Boligen er døgnbemannet for å gi trygghet til den enkelte som bor der. Det er 11 årsverk i tiltaket.

Vi viderefører i all hovedsak den samme bruken av arealer. Det er kun mindre deler av huset som er berørt av det omsøkte bruksendringstiltaket.

Etat for psykisk helse og rustjenester påpeker følgende fordeler med samlokaliseringen:

- *Bedre egnede lokaler for drift og ivaretagelse av personalfasiliteter som møterom, garderobe, kontor for ansatte og avdelingsleder.*
- *Mulighet for felles avdelingsdeler.*
- *Mulighet for felles tjenestebil.*
- *Mulighet for å øke antall beboere.*
- *Etablering av felles personalgruppe som vil gi bredde i personalsammensetning og større variasjon i arbeidet for ansatte.*

I denne konkrete saken, har bygningsmyndighetene vurdert bestemmelsens hensyn om å sikre trygge omstendigheter for beboere i alle aldre gjennom deres livsløp uavhengig av generasjonsnivå samt en kontinuerlig utvikling og bruk av boligbebyggelsen mot etablering av omsøkt kontor- og tjenesteytingsformål. Etter vår skjønnsvurdering, kan det være formålstjenlig å integrere ulike menneskegrupper for variasjon i kultur og livsammensetning. Følelse av tilhørighet og samhandling vil være med å bidra til helsefremmede effekter både psykisk og fysisk for både ansatte og ikke minst beboerne. Det er alltid en forutsetning at folk behandler hverandre med respekt og god oppførsel.

Fordelene med innvilgelse av dispensasjon medfører en realisering av et boligtilbud for parter med særlige etterspurte behov til fordel for integrering, likestilling og samlokalisering. De ansatte vil stort sett være med å bidra som praktisk støtte med annen assistanse og veiledning for beboerne. Dette kan sammenlignes med oppfølgingen man får fra sine nærmeste der de ansatte vil virke som familiemedlemmer for beboerne (pasientene).

Mulige ulemper kan være at slik tilrettelegging av kontor/tjenesteyting skaper bekymring og redsel for andre beboere i området. I likhet med andre ordinære boligområder, har vi tillatt til at nye beboere er med for å skape en trygg arena for oppvekst og utvikling. Det må forventes at risiko for fare fra utsatte beboere er vurdert slik at ansatte er forberedt og kan håndtere samt forebygge uønskede hendelser.

Etter en samlet vurdering, vil fordelene ved å gi dispensasjon være klart større enn ulempene.

4. GENERELLE BESTEMMELSER OG KLAGEADGANG

Vedtaket kan påklages, se orientering om rett til å klage og andre generelle bestemmelser på siste side.

PLAN- OG BYGNINGSETATEN
for etatsdirektøren

Bao Nam Mahn Nguyen - saksbehandler
Katrine Ve - seksjonsleder

Brevet er elektronisk signert og har derfor ingen underskrift.

Kopi: Bergen Kommune Boligforvaltning, Postboks 7700, 5020 BERGEN
Vestland fylkeskommune, Postboks 7900, 5020 BERGEN
Fylkesmannen i Vestland, Njøsavegen 2, 6863 LEIKANGER
Statens vegvesen, Postboks 1010 Nordre Ål, 2605 LILLEHAMMER

Generelle bestemmelser:	
Rettslig grunnlag:	Saken er behandlet etter plan- og bygningsloven med tilhørende forskrifter; byggteknisk forskrift og byggesaksforskriften.
Ferdigstillelse: (plan- og bygningsloven § 21-10 og byggesaksforskriften kapittel 8)	Når tiltaket er ferdigstilt skal det søkes om ferdigattest. Ferdigattest utstedes når det foreligger nødvendig sluttokumentasjon fra ansvarlig søker.
Bortfall av tillatelse: (plan- og bygningsloven § 21-9)	Er tiltaket ikke satt i gang senest innen 3 år etter at tillatelse er gitt, faller tillatelsen bort. Tillatelsen faller også bort hvis tiltaket innstilles i lengre tid enn 2 år.
Orientering om rett til å klage på vedtaket:	
Klagerett: (forvaltningslovens § 28)	Den som er part eller har rettslig klageinteresse har rett til å klage over vedtaket. Klagen sendes til: Bergen kommune, Plan- og bygningsetaten, Postboks 7700, 5020 Bergen.
Klagefrist: (forvaltningslovens §§ 29, 30 og 31)	Klagefristen er tre uker fra den dag underretningen om vedtaket kom frem til vedkommende part. Det er tilstrekkelig at klagen er postlagt innen fristens utløp. Dersom klagen kommer inn etter fristens utløp vil den bli avvist. Klagen kan imidlertid tas under behandling når det foreligger særlige grunner eller klager ikke kan lastes for forsinkelsen.
Rett til å kreve begrunnelse: (forvaltningslovens §§ 24 og 25)	Dersom en part mener at vedtaket ikke er begrunnet, kan det settes frem krav om dette innen klagefristen utløp.
Klagens innhold: (forvaltningslovens § 32)	Klagen må nevne det vedtaket det klages over, hva som ønskes endret og være undertegnet av klageren eller hans fullmektig. Klagen bør begrunnes.
Utsetting av gjennomføring av vedtaket: (forvaltningslovens § 42)	Vedtaket kan gjennomføres selv om det er påklaget. Klager kan imidlertid anmode om å få utsatt iverksettingen av vedtaket, inntil klagefristen er ute eller klagen er avgjort. Fylkesmannen kan på selvstendig grunnlag ta stilling til anmodning om utsatt iverksetting av vedtaket.
Rett til å se sakens dokumenter: (forvaltningslovens § 11)	Med visse begrensninger har partene rett til å se dokumentene i saken. Det må ved et slikt ønske tas kontakt med Kundesenteret til Plan- og bygningsetaten i Johannes Bruns gate 12.
Rett til å få veiledning: (forvaltningslovens § 11)	Kommunen vil kunne gi nødvendig veiledning for at alle parter skal kunne ivareta sine interesser på best mulig måte.
Kostnader ved klagen: (forvaltningslovens § 36)	Det er adgang til å kreve dekning for nødvendige og vesentlige kostnader, f. eks advokatbistand, i forbindelse med klagesaken der vedtaket er endret til gunst for klager. Kravet må være fremsatt innen tre uker etter at underretning om det nye vedtaket er kommet frem til klager.
Vilkår for å reise sak for domstolene om vedtaket: (forvaltningsloven § 27 b)	Søksmål om gyldigheten av vedtaket, eller krav om erstatning som følge av vedtaket, kan ikke reises uten at en har brukt sin adgang til å klage på vedtaket og klagen er avgjort av høyeste klageinstans. Søksmål kan likevel reises når det er gått 6 måneder fra klage første gang ble fremsatt, og det ikke skyldes forsømmelse fra klagerens side at klageinstansens avgjørelse ikke foreligger.